

สรุปผลการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ
ตามแผนปฏิบัติการในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการปศุสัตว์ (Action Plan)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙
(DLD Co-ordinator : DLD-C) ระดับพื้นที่ จังหวัดหนองบัวลำภู
รอบที่ ๑/๒๕๖๙

๑. แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

๑.๑ ชื่อโครงการ: โครงการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ในระดับท้องถิ่นแบบบูรณาการ

๑.๒ กิจกรรมย่อย : กิจกรรมควบคุมประชากรสัตว์(ผ่าตัดทำหมันสุนัข-แมว)

๑.๓ วัตถุประสงค์ :

๑. สร้างพื้นที่ผ่านเกณฑ์มพบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับผลักดันเป็นพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าตามหลักเกณฑ์การประเมินและรับรองพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า

๒. เพื่อบูรณาการการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าอย่างยั่งยืนในรูปแบบของประชารัฐโดยความร่วมมือจาก ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน การทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการระหว่างกรมปศุสัตว์ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมควบคุมโรค และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๓. เพื่อผลักดันและขยายผลการประเมินและรับรองพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า

๔. พัฒนาอาสาปศุสัตว์ และอาสาปศุสัตว์ ผ่านการฝึกอบรมและได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติงานถูกต้องตามกฎหมายพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๔ แผนยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธาน ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

๒. หลักการและเหตุผล

ด้วยศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงมีพระปณิธานเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการดูแลทุกข์สุขของพสกนิกรชาวไทย รวมถึงสรรพชีวิตภายใต้ร่มพระบารมีให้ได้รับความผาสุกตราบจนทุกวันนี้ และขออัญเชิญพระกระแสรับสั่งเมื่อครั้งเสด็จทอดพระเนตรการดำเนินงานของศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดของกองทัพเรือ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๙ ว่า “ทรงห่วงใยปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า ที่เป็นปัญหาสำคัญของชาติ” และทรงมีพระประสงค์ให้โรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากประเทศไทย รัฐบาลได้น้อมรับใส่เกล้าฯ สนองพระปณิธาน และ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่ง ๒๑๔/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๙ แต่งตั้งคณะกรรมการการขับเคลื่อนโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้าตามพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ซึ่งในเวลาต่อมาจึงได้จัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ การดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าตามพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เพื่อให้มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ในระดับพื้นที่ จะต้องมีการเฝ้าระวังอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง เช่น การสังเกตอาการสัตว์ป่วย การแจ้งพบสัตว์สงสัย การเก็บตัวอย่างส่งตรวจ เป็นต้น ส่วนการป้องกันโรคด้วยการฉีดวัคซีนก็มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะต้องทำเชิงคุณภาพเท่านั้นถึงจะทำให้สัตว์มีภูมิคุ้มกันต่อโรคเป็นต้นว่า การประเมินสุขภาพสัตว์ก่อนการฉีดวัคซีน การควบคุมคุณภาพวัคซีนทั้งการขนส่งและการจัดเก็บ (ระบบ cold chain) การฉีดวัคซีน (ชนิดวัคซีน โปรแกรมการฉีดวัคซีน และเทคนิคในการฉีด) นอกจากนี้ยังรวมถึงเทคนิคการจับสัตว์เพื่อนำมาฉีดวัคซีน หรือทำหมัน ทั้งการจับโดยใช้อุปกรณ์ต่างๆ หรือการใช้เวชภัณฑ์ก็มีความสำคัญเช่นกันที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการกำจัด

โรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องถึงจะปฏิบัติงานให้ได้ผลออกมาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภูจึงร่วมบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำโครงการการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ในระดับท้องถิ่นแบบบูรณาการ กิจกรรมควบคุมประชากรสัตว์ (ผ่าตัดทำหมันสุนัข-แมว) ซึ่งดำเนินงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจาก โรคพิษสุนัขบ้าตามพระปณิธาน ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมการบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ทุกระดับ

๓. เป้าหมาย ผลที่คาดว่าจะได้รับ และผลกระทบโครงการ

๓.๑) เป้าหมายโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู

๓.๒) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้เกิดการบูรณาการการจัดโรคพิษสุนัขบ้าอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม โดยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

๒. สุนัขและแมวได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าครอบคลุมทั่วถึง

๓. ลดอุบัติการณ์การเกิดโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและสัตว์เลี้ยง ทำให้ประชาชนมีความปลอดภัย

๔. ประชาชนได้ความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า มีความตระหนักในการเลี้ยงสัตว์อย่างรับผิดชอบ

๕. พัฒนาอาสาปศุสัตว์ เพิ่มทักษะ ความรู้แก่อาสาปศุสัตว์ สามารถปฏิบัติงานถูกต้องตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. ๒๕๓๕

๓.๓) ผลกระทบ :

เชิงบวก : ๑) สุนัขและแมวได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าครอบคลุมทั่วถึง

๒) ประชาชนได้ความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า มีความตระหนักในการเลี้ยงสัตว์อย่างรับผิดชอบ

เชิงลบ : ไม่มี

๕. วงเงินของโครงการ : งบประมาณที่ส่วนปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งงบประมาณไว้

๖. ผลการดำเนินการ

๖.๑) ระยะเวลาดำเนินการ : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู พร้อมด้วยสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ร่วมบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู ดำเนินโครงการในห้วงปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ตุลาคม ๒๕๖๘ – กันยายน ๒๕๖๙

๖.๒) การบูรณาการร่วม : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ร่วมบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการกิจกรรมควบคุมประชากรสัตว์(ผ่าตัดทำหมันสุนัข-แมว) โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ อุปกรณ์เครื่องมือ ในการผ่าตัดทำหมันสุนัข แมว และสนับสนุนบุคลากรเพื่อเป็นวิทยากรให้แก่อาสา และประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการกิจกรรมการผ่าตัดทำหมันถือเป็นกลยุทธ์หลักในการตัดวงจรการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าอย่างยั่งยืน โดยลดจำนวนสัตว์พาหะที่ไม่มีเจ้าของและควบคุมประชากรสัตว์เลี้ยงในชุมชน

- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ร่วมบูรณาการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสนับสนุนวิทยากรโครงการอบรมอาสาสมัครป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ประจำปี ๒๕๖๙ ภายใต้โครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธาน ศาตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี โดยหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหน่วยงานจัดทำโครงการ และเป็นเจ้าของงบประมาณ ในการดำเนินโครงการฯ

๖.๓) ผลลัพธ์เชิงปริมาณ (Outputs)

- จำนวนสัตว์ที่ได้รับการทำหมัน: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการผ่าตัดทำหมันสุนัข และแมว แล้วจำนวน ๓๗๐ ตัว (สุนัข เพศผู้ จำนวน ๘๐ ตัว, สุนัขเพศเมีย จำนวน ๑๗๕ ตัว, แมวเพศผู้ จำนวน ๔๕ ตัว และ แมวเพศเมีย จำนวน ๗๐ ตัว) (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม ๒๕๖๙)
- พื้นที่ดำเนินการ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ดำเนินเนินโครงการฯ โดยงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง
- การฉีดวัคซีน: สัตว์ทุกตัวที่เข้ารับการทำหมัน จะได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าควบคู่ไปด้วย ๑๐๐%
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ร่วมกับ หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการผ่าตัด ทำหมัน สุนัข-แมว ตามโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธาน ศาตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ภายใต้กิจกรรมควบคุมประชากรสัตว์ (ผ่าตัดทำหมันสุนัข-แมว)

๖.๔) ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ (Outcomes)

- การลดอัตราการเกิด: ช่วยยับยั้งการเพิ่มขึ้นของสุนัขและแมวจรจัดในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ
 - พฤติกรรมสัตว์: สัตว์มีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยลง ลดความเสี่ยงในการกัดหรือทำร้ายประชาชน
 - ความร่วมมือในชุมชน: ประชาชนมีความตระหนักและนำสัตว์เลี้ยงมาลงทะเบียนรับบริการมากขึ้น
- สะท้อนถึงความสำเร็จในการทำงานแบบบูรณาการระหว่าง ท้องถิ่น ปศุสัตว์ และอาสาสมัคร (อสม./อสส.)
- อาสาปศุสัตว์ มีทักษะ ความรู้ในการให้บริการฉีดวัคซีนสุนัขแมว

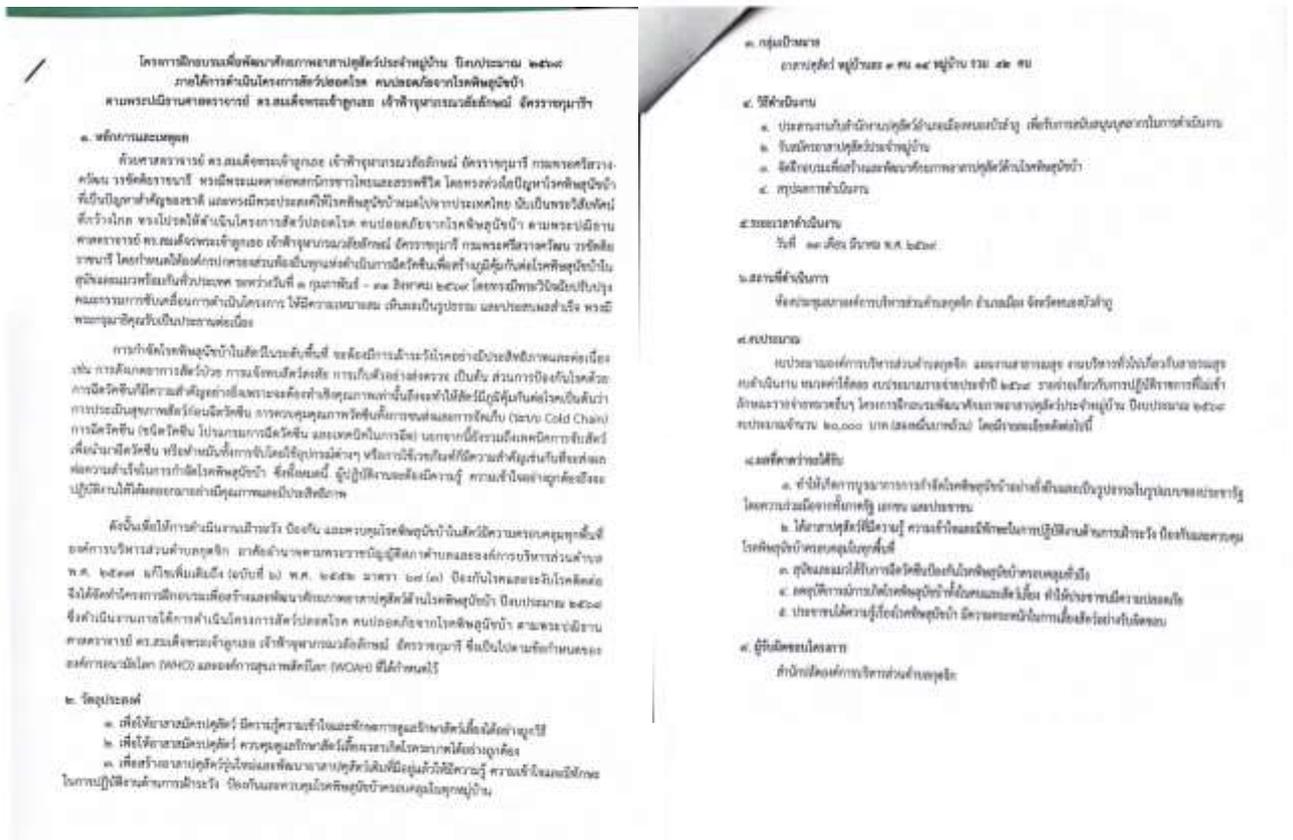
๖.๕) กระบวนการดำเนินงานแบบบูรณาการ

เพื่อให้เห็นภาพขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน สามารถสรุปเป็นลำดับขั้นตอนได้ดังนี้

- **การสำรวจและขึ้นทะเบียน:** อาสาสมัครลงพื้นที่สำรวจจำนวนสัตว์ที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของเพื่อวางแผนงบประมาณ
- **การเตรียมตัวก่อนผ่าตัด:** ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เจ้าของในการงดน้ำและอาหารสัตว์ก่อนเข้ารับบริการ
- **การปฏิบัติการผ่าตัด:** ทีมสัตวแพทย์และเจ้าหน้าที่ร่วมกันผ่าตัดทำหมัน และฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้า และให้ความรู้แก่เจ้าของสัตว์เลี้ยง ในการดูแลสัตว์เลี้ยงหลังผ่าตัดทำหมัน

การติดตามผล: การให้คำแนะนำการดูแลแผลหลังผ่าตัดแก่เจ้าของสัตว์

- โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพอาสาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน ปีงบประมาณ ๒๕๖๙ ภายใต้การดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพะเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีฯ ของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๗. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)

๑. แหล่งข้อมูล : ระบบฐานข้อมูลสัตว์: การมีข้อมูลที่แม่นยำว่าในแต่ละชุมชนมีสุนัขและแมวกี่ตัว (มีเจ้าของ/ไม่มีเจ้าของ) ช่วยให้การวางแผนจัดสรรงบประมาณและเวชภัณฑ์ทำได้อย่างตรงจุด

๒. การบูรณาการที่เข้มแข็งระหว่างหน่วยงาน : ความร่วมมือระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่สนับสนุนงบประมาณ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และอำเภอ สนับสนุนสัตวแพทย์ /บุคลากร อุปกรณ์ในการใช้ผ้าตัด ทำหมัน และเทคนิค วิชาการ ในการดูแลสัตว์เลี้ยง และ สาธารณสุข ที่ช่วยคัดกรองความเสี่ยง เป็นต้น

๓. อาสาปศุสัตว์ และ อสม. ในพื้นที่: คือ "หัวใจหลัก" ในการเข้าถึงตัวสัตว์และเจ้าของ เพราะมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ สามารถนำทางทีมจับและช่วยประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การนัดหมายและการเตรียมตัว: การสื่อสารให้เจ้าของสัตว์ "งดน้ำและอาหาร" ก่อนผ่าตัดอย่างถูกต้อง หากจัดการส่วนนี้ไม่ได้ จะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสัตว์และทำให้เสียเวลาทำงาน

๕. สถานที่และเครื่องมือ: การจัดเตรียมสถานที่ที่สะอาด มีอากาศถ่ายเท และการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (ไหมเย็บแผล, ยาสลบ, เวชภัณฑ์) ให้เพียงพอต่อจำนวนสัตว์ในแต่ละรอบ

๖. การมีส่วนร่วมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

- ความรับผิดชอบของเจ้าของสัตว์เลี้ยง : การทำให้คนในชุมชนเข้าใจว่า "การทำหมันคือการแสดงความรัก" ไม่ใช่การทรมานสัตว์ จะช่วยให้ได้รับความร่วมมือในการนำสัตว์มาทำหมันมากขึ้น

- ชุมชน : การมีทัศนคติเชิงบวกของชุมชน ได้แก่การแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดของชุมชนร่วมกัน ไม่ผลักภาระให้เป็นปัญหาของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

๗. ความต่อเนื่องและสม่ำเสมอการผ่าตัดทำหมันการจัดกิจกรรมจึงต้องทำอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อให้ทันต่อรอบการสืบพันธุ์ของสัตว์

๘. ปัญหา ข้อเสนอแนะ

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

๑. ด้านสถานะสัตว์และพนักงาน

- สัตว์จรจัดจับยาก: สุนัขและแมวที่ไม่มีเจ้าของมักตื่นกลัวและหนีออกจากพื้นที่เมื่อมีเจ้าหน้าที่เข้าใกล้ ทำให้ไม่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการทำหมันได้ตามเป้าหมาย
- ความไม่พร้อมของสัตว์: เจ้าของสัตว์บางรายไม่ไดงดน้ำและอาหารสัตว์มาตามคำแนะนำ ทำให้เสี่ยงต่อการล้มลุกอาหารขณะวางยาสลบและเสียชีวิตได้
- สุขภาพสัตว์: พบสัตว์ที่มีภาวะโรคแทรกซ้อน เช่น โลหิตจาง หรือพยาธิในเม็ดเลือด ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการผ่าตัด

๒. ด้านทรัพยากรและงบประมาณ

- ข้อจำกัดด้านงบประมาณ: งบประมาณในการจัดซื้อเวชภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ (เช่น ยาสลบ, ไหมเย็บแผล, ยาปฏิชีวนะ) อาจไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรสัตว์ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
- บุคลากรไม่เพียงพอ: จำนวนสัตวแพทย์และผู้ช่วยสัตวแพทย์มีจำกัด เมื่อเทียบกับปริมาณสัตว์ในพื้นที่ขนาดใหญ่ ทำให้เกิดความเหนื่อยล้าและใช้เวลานานในการดำเนินงานต่อจุด

๓. ด้านความเข้าใจของชุมชน : การทอดทิ้งสัตว์: เมื่อมีการประกาศทำหมันฟรี มักพบปัญหาคนจากนอกพื้นที่นำสัตว์มาปล่อยทิ้งในเขตดำเนินการเพื่อรับบริการและทิ้งภาระไว้ให้ท้องถิ่น

๑๐. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาโครงการ

๑. การยกระดับการจัดการหน้างาน

- จัดตั้ง "ทีมจับมืออาชีพ": ควรมีอุปกรณ์สนับสนุนที่ทันสมัย เช่น ปืนยิงยาสลบ สวิงด้ามยาว หรือกรงดักที่ได้มาตรฐาน เพื่อจัดการกับสัตว์จรจัดที่จับตัวยาก
- ระบบคัดกรองเข้มงวด: จัดจุดคัดกรองเพื่อตรวจสอบสุขภาพสัตว์เบื้องต้นก่อนเข้าผ่าตัด และทำทะเบียนประวัติอย่างเป็นระบบ

๒. การบริหารจัดการเชิงรุก

- จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว: สำหรับสัตว์จรจัดที่รอการทำหมันและพักฟื้นหลังผ่าตัด เพื่อให้มั่นใจว่าผลหายดีก่อนปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ

๓. การสร้างความยั่งยืนผ่านชุมชน

- ประชาสัมพันธ์เชิงรุก: จัดทำสื่อความรู้ที่เข้าใจง่ายเรื่อง "ประโยชน์ของการทำหมัน" และ "โทษของการทิ้งสัตว์" โดยเน้นสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวและสื่อโซเชียลของชุมชน
- การบังคับใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และการปล่อยสัตว์ เพื่อควบคุมความเป็นระเบียบและสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน